

1. Kokie teisės aktai reglamentuoja cheminių medžiagų tvarkymą?

Šiuo metu cheminių medžiagų tiekimą rinkai (tarp jų – importas) ir naudojimą reglamentuoja LR Cheminių medžiagų ir preparatų įstatymas ir jo poįstatyminiai teisės aktai ir tiesioginio taikymo Europos Sąjungos teisės aktai. Cheminių medžiagų tvarkymo srities teisės aktai nustato reikalavimus saugiam cheminių medžiagų tiekimui rinkai ir naudojimui, bet nereglamentuoja išmetimų į aplinkos orą, nuotekas, atliekų tvarkymo ir kt. Skiriami bendrieji cheminių medžiagų tvarkymo reikalavimai ir specialieji, kurie skirti konkrečioms cheminių medžiagų grupėms, pvz., biocidai, plovikliai, trąšos, ozono sluoksnį ardančios medžiagos ir kt..

Bendrieji cheminių medžiagų tiekimo rinkai ir naudojimo reikalavimai, kaip jau minėta aukščiau, nustatyti LR Cheminių medžiagų ir preparatų įstatyme (Žin., 2000, Nr. 36-987; 2008, Nr. 76-3000; 2010, Nr. 157-7967) ir jo poįstatyminiuose teisės aktuose ir tiesioginio taikymo Europos Sąjungos teisės aktuose, kurių pagrindiniai yra:

1) Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų¹ (toliau – **REACH** reglamentas) ir

2) Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklavimo ir pakavimo² (toliau – **CLP** reglamentas).

Tiekiamos rinkai ir naudojamos cheminės medžiagos turi būti tinkamai (pagal teisės aktų reikalavimus) suklasifikuotos, supakuotos, jų pakuotės paženklintos, turėti saugos duomenų lapus, atitikti nustatytas tiekimo rinkai ir naudojimo draudimų/ribojimų sąlygas, taip pat REACH reglamente nustatyta tvarka užregistruotos ir autorizuotos. Be to, įmonės turi vesti cheminių medžiagų ir preparatų/mišinių apskaitą ir teikti informaciją pagal Informacijos apie chemines medžiagas ir preparatus pateikimo tvarką Aplinkos apsaugos agentūrai.

Kokius konkrečius cheminių medžiagų tvarkymo reikalavimus turi vykdyti įmonė priklauso nuo to, ar įmonė chemines medžiagas importuoja (t.y. įsigyja/perka ne iš Europos Sąjungos valstybių, pvz., Rusijos, Ukrainos, Kinijos, Japonijos), ar perka iš ES/Lietuvos tiekėjo, ar pati įmonė importuoja (yra importuotojas), ar tik naudoja chemines medžiagas (pirko iš tiekėjų).

2. Kokių reikalavimų reikia laikytis norint įvežti XXX cheminę medžiagą į Lietuvą?

Visų pirma, reikia išskirti cheminių medžiagų importą iš ne ES valstybių ir cheminių medžiagų įvežimą iš ES valstybių. Dažnai įmonės painioja importą į Lietuvą su įvežimu į Lietuvą.

Atkreiptinas dėmesys, kad **Cheminių medžiagų ir preparatų importas** – tai cheminių medžiagų ir preparatų įvežimas (Lietuvos Respublikoje įforminant cheminių medžiagų ar preparatų išleidimo į laisvą apyvartą muitinės procedūrą) iš Europos Sąjungos muitų teritorijai nepriskiriamų valstybių ar jų teritorijų. T. y. įvežimas iš ne Europos Sąjungos valstybių (pvz., Rusijos, Ukrainos, Baltarusijos, Kinijos, Japonijos). Įvežimu į Lietuvą laikomas cheminių medžiagų ir preparatų/mišinių įvežimas iš Europos Sąjungos valstybių narių.

Antra, dažniausiai įmonės, pateikdamos šį klausimą, nurodo tik cheminės medžiagos ar preparato prekinį pavadinimą ar KPN (Kombinuotosios prekių nomenklatūros) kodą. Tokiu atveju, neturint tikslios informacijos apie cheminę medžiagą, sunku išsamiai ir konkrečiai atsakyti, kokie reikalavimai taikomi tos cheminės medžiagos/preparato importui. Norint aiškiai žinoti, kokie konkretūs teisės aktų reikalavimai taikomi, reikia žinoti cheminės medžiagos CAS numerį (Cheminių medžiagų santrumpų tarnybos registracijos numeris) ar cheminį pavadinimą pagal IUPAC nomenklatūrą (Tarptautinės teorinės ir taikomosios chemijos sąjungos cheminių medžiagų nomenklatūra), preparato cheminę sudėtį – komponentų cheminius pavadinimus pagal IUPAC nomenklatūrą ir CAS numerius.

Cheminė medžiaga ar preparatas/mišinys įvežamas iš ES valstybių – tuo atveju, jeigu tai bus

¹ 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą (EChA), iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL 2006 L 396, p. 1, su pataisymais OL 136 L, 2007, p. 281).

² 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklavimo ir pakavimo, iš dalies keičiančio ir panaikinančio direktyvas 67/548/EEB bei 1999/45/EB ir iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006 (OL 2008 L 353, p.1).

pavojingas kroviny, vežėjas turės laikytis pavojingų krovinių vežimo taisyklių. Specialių reikalavimų pagal cheminių medžiagų tvarkymo teisinę nėra. Tačiau krovinio gavėjas – cheminės medžiagos ar preparato naudotojas jau turės laikytis atitinkamų cheminių medžiagų tvarkymo teisės aktų.

Tuo atveju, kai cheminė medžiaga importuojama ne iš Europos Sąjungos valstybių, cheminė medžiaga – atskirą, esančią preparato ar tam tikrais atvejais gaminio sudėtyje – reikės užregistruoti Europos cheminių medžiagų agentūroje REACH reglamente nustatyta tvarka. Neregistruotų cheminių medžiagų negalima tiekti rinkai, nebent nustatytos išimtys arba tos cheminės medžiagos vienas importuotojas importuoja mažiau negu 1 toną per metus arba preliminariai užregistruota (pastaruoju atveju leidžiama vėliau registruoti).

Be to, tiekiamos rinkai (t.y. ir importuojamos) cheminės medžiagos (preparatai) turi būti tinkamai (pagal teisės aktų reikalavimus) suklasifikuotos, supakuotos, jų pakuotės paženklintos, turėti saugos duomenų lapus, atitikti nustatytas tiekimo rinkai ir naudojimo draudimų/ribojimų sąlygas (nustatytas REACH reglamento XVII priede). Turite pasitikrinti, ar konkreti cheminė medžiaga yra draudžiamų/ribojamų cheminių medžiagų sąrašuose (REACH Reglamento XVII priede ir tolesniuose jo pakeitimuose) ir jeigu yra - privaloma laikytis draudimo arba ribojimo sąlygų. Atkreiptinas dėmesys, kad šis sąrašas dažnai atnaujinamas/papildomas. Taip pat reikėtų pasitikrinti, ar Jums rūpimai cheminei medžiagai netaikoma tiekimo rinkai ir naudojimo autorizacija pagal REACH reglamentą (XIV priedas); atkreiptinas dėmesys, kad šis sąrašas bus dažnai atnaujinamas/papildomas.

3. Kokių leidimų reikia norint įvežti XXX cheminę medžiagą į Lietuvą?

Visų pirma, reikia išskirti cheminių medžiagų importą iš ne ES valstybių ir cheminių medžiagų įvežimą iš ES valstybių. Apie cheminių medžiagų įvežimą iš ne ES valstybių žr. 2 klausimą (2 psl.).

Jokie leidimai tiekti rinkai (t.y. ir importuoti) ir naudoti chemines medžiagas neišduodami. Tokios prievolės nenustato nacionaliniai teisės aktai, priskirti Aplinkos ministerijos kompetencijos sričiai (žr. LR Cheminių medžiagų ir preparatų įstatymas; Žin., 2000, Nr. 36-987; 2006, Nr. 65-2381; 2008, Nr. 76-3000).

Tačiau, jeigu cheminės medžiagos priklauso nuodingųjų medžiagų grupei (žr. Nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatymą (Žin., 2001, Nr. 64-2330)), gali reikėti gauti leidimą vadovaujantis Leidimų išigyti, parduoti ar kitaip perleisti nuodingąsias medžiagas išdavimo taisyklėmis (patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. 302 (Žin., 2002, Nr. 70-2932; 2012, Nr. 70-3647)).

Jeigu cheminė medžiaga importuojama į Lietuvą: ją reikės užregistruoti Europos cheminių medžiagų agentūroje REACH reglamente³ nustatyta tvarka;

įtraukta į REACH reglamento XIV priedą – reikės Europos Komisijos suteiktos autorizacijos (leidimo), išduoto REACH reglamente nustatyta tvarka;

priskiriama ozono sluoksnį ardančioms medžiagoms – reikalinga Europos Komisijos išduota licencija Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1005/2009 dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų nustatyta tvarka;

priskiriama biocidams – biocidų autorizacija ir registracija vykdoma Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka;

yra augalų apsaugos produktas – reikalinga autorizacija Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką ir panaikinamo Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB nustatyta tvarka.

4. Kas yra REACH reglamentas ir kur jį rasti?

REACH reglamentas – tai 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą (ECHA), iš dalies keičiantis

³ Žr. 6 – 11 klausimą.

Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantis Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL 2006 L 396, p. 1, su pataisymais OL L 136, 2007, p. 281).

REACH reglamento reikalavimai įsigaliojo nuo 2007 m. birželio 1 d. palaiapsniui.

Šis teisės aktas (Reglamentas) Lietuvoje, kaip ir kitose ES valstybės narėse, taikomas tiesiogiai ir jo reikalavimų privalo laikytis atitinkamai pramonės įmonės ir valstybės institucijos. Už REACH reglamento reikalavimų nevykdymą arba netinkamą vykdymą bus taikomos sankcijos, nustatytos Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse (84¹ str.) (Žin., 2008, Nr. 135-5227, 2011, Nr. 40-1918).

5. Kur gauti REACH sertifikata?

Vadovaujantis REACH reglamentu, Europos cheminių medžiagų agentūroje nustatyta tvarka užregistravus cheminę medžiagą, jai suteikiamas registracijos numeris. (Baigus cheminės medžiagos registraciją, Europos cheminių medžiagų agentūros REACH IT sistema registruotojui automatiškai suteikia atitinkamos cheminės medžiagos registracijos numerį ir registracijos datą. Europos cheminių medžiagų agentūra nedelsdama registracijos numerį ir datą praneša atitinkamam registruotojui). Registracijos numerį reikės nurodyti saugos duomenų lape, kuris pateikiamas cheminės medžiagos (mišinio) gavėjui po šio registracijos numerio suteikimo. Kai kurioms ypač pavojingoms cheminėms medžiagoms, kurių tiekimui į rinką ir naudojimui Europos Komisija REACH reglamente nustatyta tvarka išduos autorizaciją, bus suteiktas autorizacijos numeris. Autorizacijos numerį reikės nurodyti tos cheminės medžiagos ženklavimo etiketėje.

Toks dokumentas, kaip REACH sertifikatas ar kitas dokumentas, rodantis, kad cheminė medžiaga atitinka REACH reglamento reikalavimus neišduodamas. T. y. REACH reglamente toks reikalavimas nenustatytas. Tačiau praktikoje tenka girdėti atvejų, pvz., žaliųjų pirkimų atveju, kai iš pareiškėjų pageidaujama, kad cheminė medžiaga atitiktų REACH reglamentą. Atitikimas REACH reglamento reikalavimams rodo, kad žinomos cheminės medžiagos savybės ir galimas poveikis žmonių sveikatai ar aplinkai, saugos priemonės.

6. Kokias chemines medžiagas reikia registruoti pagal REACH reglamentą?

Privaloma registruoti **visas chemines medžiagas**, nepriklausomai nuo to, ar jos pavojingos ar ne; t. y., jeigu gamintojas pagamina arba importuotojas importuoja cheminės medžiagos daugiau negu 1 toną per metus jis turi užregistruoti cheminę medžiagą.

Registruoti reikia: atskiras chemines medžiagas, chemines medžiagas esančias preparatų sudėtyje ir gaminių sudėtyje esančias naudojimo metu išsiskiriančias chemines medžiagas. Registracijos procedūrai palengvinti ir vengti kitų sričių teisės aktų dubliavimo yra nustatytos išimtys, t. y. tam tikrų cheminių medžiagų nereikia registruoti:

- Reglamento IV⁴ ir V⁵ prieduose išvardintos cheminės medžiagos (daugiausia gamtinės kilmės);
- polimerai;
- jeigu regeneracijos metu gaunama cheminė medžiaga jau buvo užregistruota anksčiau;
- kitais teisės aktais reglamentuojamos cheminės medžiagos;
- tarpiniams produktams sumažinti registracijos reikalavimai;
- cheminių medžiagų, naudojamų produktų ir technologiniams tyrimams ir plėtrai, registracijos terminas yra nukeliamas 5 metams (galima dar pratęsti);

⁴ IV priede "Cheminės medžiagos, kurių nereikia registruoti pagal 2 str. 7 dalies a punkto nuostatas". Išvardinamos cheminės medžiagos, apie kurias žinoma pakankamai informacijos, kad jos nekeltų rizikos žmonių sveikatai ir aplinkai; šios išimtys nustatytos, remiantis šiuo metu galiojančia praktika, įgyvendinant dabar galiojančius cheminių medžiagų tvarkymą reglamentuojančius teisės aktus.

⁵ V priede "Cheminės medžiagos, kurių nereikia registruoti pagal 2 str. 7 dalies b punkto nuostatas" išvardinami cheminių medžiagų tipai, kurių registracija nėra tikslinga (gamtinės kilmės, chemiškai nemodifikuotos pavienės medžiagos ar jų grupės, kurios nekeltų pavojaus žmonių sveikatai ir aplinkai).

augalų apsaugos priemonių ir biocidinių produktų veikliosios medžiagos laikomos užregistruotomis;
 naujos cheminės medžiagos, apie kurias pranešta Direktyvoje 92/32/EB nustatyta tvarka, laikomos užregistruotomis.

7. Ar reikia registruoti cheminę medžiagą, kurią jau užregistravo kitas ES gamintojas arba importuotojas?

Taip. Reikia registruoti **cheminę medžiagą**, nepriklausomai nuo to, ar ją jau užregistravo kitas gamintojas ar importuotojas. Jeigu gamintojas pagamina arba importuotojas importuoja cheminės medžiagos daugiau negu 1 toną per metus jis turi užregistruoti cheminę medžiagą.

8. Ar reikia registruoti iš ne ES valstybių įsigijamą mazutą ar kitą kūrą (pvz., reaktyvinius degalus)?

Taip. Mazutas, kiti iš žalios naftos cheminiu būdu gauti produktai (pvz., reaktyviniai degalai ir kitos kuro rūšys) turi būti užregistruoti REACH reglamente nustatyta tvarka.

9. Ar cheminės medžiagos, kurios yra uždraustos pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1005/2009 dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų turi būti (preliminariai) registruojamos?

Taip. Cheminės medžiagos neatleidžiamos nuo (preliminariosios) registracijos dėl to, kad jos patenka į Reglamento (EB) Nr. 1005/2009 dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų taikymo sritį. Žr. 6 klausimą, kuriame aprašyta, kokios cheminės medžiagos turi būti (preliminariai) registruojamos.

10. Kada reikia registruoti chemines medžiagas?

Nuo 2008 m. birželio 1 d. neregistruotų cheminių medžiagų negalima tiekti rinkai (importuoti, parduoti, perduoti kitam asmeniui už mokestį arba nemokamai), nebent jos buvo preliminariai užregistruotos (daugumoje atvejų iki 2008 m. gruodžio 1 d.) arba joms nustatytos išimtys REACH reglamente.

Preliminari cheminės medžiagos registracija gamintojui arba importuotojui suteikia teisę užregistruoti cheminę medžiagą žemiau nurodytais terminais (priklausomai nuo kiekio ir pavojingųjų savybių).

Registracijos terminai:

Cheminės medžiagos savybės/metiniai kiekiai	Cheminių medžiagų, kurioms taikomas pereinamasis laikotarpis, registracijos terminai
<ul style="list-style-type: none"> - 1 ir 2 kategorijos kancerogeninės, mutageninės, toksiškos reprodukcijai cheminės medžiagos⁶, kurių gaminama/importuojama 1 tona ir daugiau per metus (vienas gamintojas/importuotojas), - potencialiai patvarios-bioakumuliacinės-toksiškos medžiagos (PBT) bei labai patvarios-stipriai bioakumuliacinės medžiagos (vPvB) (t.y. cheminės medžiagos, kurioms priskiriama rizikos frazė R50-53⁷), kurių gaminama/importuojama daugiau 100 tonų per metus (vienas gamintojas/importuotojas), - kitos cheminės medžiagos, kurių gaminama/importuojama 1000 tonų ir daugiau per metus (vienas gamintojas/importuotojas) 	2010 m. lapkričio 30 d.
<ul style="list-style-type: none"> - Kitos cheminės medžiagos, kurių gaminama/importuojama nuo 100 	2013 m. gegužės 31 d.

⁶ Klasifikuojamos kaip 1 ir 2 kategorijos kancerogeninės, mutageninės, toksiškos reprodukcijai cheminės medžiagos pagal Direktyvoje 67/548/EEB nustatytus klasifikavimo kriterijus.

⁷ Klasifikuojamos kaip aplinkai pavojingos, priskiriamos rizikos frazė R50-53 (labai toksiškos vandens organizmams ir gali sukelti ilgalaikius nepalankius vandens ekosistemų pakitimus) pagal Direktyvoje 67/548/EEB nustatytus klasifikavimo kriterijus.

tonų iki 1000 tonų per metus (vienas gamintojas/importuotojas)	
- Kitos cheminės medžiagos, kurių gaminama/importuojama - nuo 1 tonos iki 100 tonų per metus (vienas gamintojas/importuotojas)	2018 m. gegužės 31 d.

Tačiau yra numatyta išlyga tiems gamintojams arba importuotojams, kurie po 2008 m. gruodžio 1 d. pirmą kartą pagamina ar importuoja 1 arba daugiau tonų per metus cheminės medžiagos, REACH reglamente nustatytais terminais atlikti preliminarią registraciją (taip vadinama „vėlyva preliminari registracija“) ir pasinaudoti vėlesniais registracijos laikotarpiais.

Tais atvejais, kai gamintojas arba importuotojas po 2008 m. gruodžio 1 d. pirmą kartą pagamina ar importuoja 1 arba daugiau tonų per metus cheminės medžiagos, kuriai taikomas pereinamasis laikotarpis, turi teisę pasinaudoti pereinamuoju laikotarpiu/vėlesniais registracijos terminais. Norėdamas užsitikrinti vėlesnius registracijos terminus, pirmą kartą po 2008 m. gruodžio 1 d. pagaminęs ar importavęs cheminę medžiagą, gamintojas/importuotojas (potencialus registruotojas) privalo preliminariai užregistruoti cheminę medžiagą: per 6 mėnesius nuo cheminės medžiagos pagaminimo, importavimo didesniais kaip 1 tona kiekiais per metus pirmą kartą ir ne vėliau kaip likus 12 mėnesių iki nustatyto atitinkamo (nukelto) registracijos termino.

Taigi, pirmą kartą po 2008 m. gruodžio 1 d. pagaminę ar importavę chemines medžiagas gamintojai ir importuotojai turės pristatyti **preliminarios registracijos** informaciją iki (**2009 m. lapkričio 30 d.**), **2012 m. gegužės 31 d.** arba **2017 m. gegužės 31 d.** (priklausomai nuo tonažo, savybių ir registracijos terminų, nurodytų žemiau pateiktoje lentelėje).

10 a. Antrasis cheminių medžiagų registracijos etapas (2013 metai) ir preliminari registracija. Kokie terminai ir procedūros?

Atkreiptinas dėmesys, kad cheminių medžiagų, kurias reikia užregistruoti 2013 metais, vėlyvosios preliminarios registracijos terminas pasibaigęs.

Cheminės medžiagos, kurioms taikomas pereinamasis laikotarpis ir kurių Europos Sąjungoje pagaminama arba į ES importuojama daugiau negu 100 tonų per metus (vienam gamintojui arba importuotojui), turi būti užregistruotos ne vėliau kaip 2013 m. gegužės 31 d. Tokias chemines medžiagas reikėjo preliminariai užregistruoti iki 2008 m. – pirminio preliminarios registracijos termino – arba vėliau, t. y. per šešis mėnesius nuo cheminės medžiagos pirmos pagaminimo arba importavimo dienos. Cheminių medžiagų, kurias reikia užregistruoti iki 2013 m. gegužės 31 d., vėlyvoji preliminari registracija jau baigėsi, kadangi liko mažiau nei 12 mėnesių iki nustatyto termino, t. y. 2013 m. gegužės 31 d.

Dabar gamintojai ir importuotojai pirmiausia turi pateikti užklausą Europos cheminių medžiagų agentūrai ir tokią cheminę medžiagą užregistruoti prieš pradėdami ją importuoti ar gaminti.

Cheminių medžiagų, kurias reikia užregistruoti iki 2018 m. gegužės 31 d. (t. y. cheminės medžiagos, kurių pirmą kartą importuojama arba pagaminama 1-100 tonų per metus ir kurios nepriskiriamos kancerogeninėms, mutageninėms ir toksiškoms reprodukcijai), vėlyvąją preliminarią registraciją vis dar galima atlikti per 6 mėnesius nuo pirmos jų pagaminimo ar importavimo dienos.

11. Kur pateikti registracijos dokumentaciją?

Visa REACH reglamente reikalaujama surinkta ir sukomplektuota registracijai teiktina informacija apie cheminę medžiagą pristatoma elektroniniu būdu Europos cheminių medžiagų agentūrai (www.echa.europa.eu).

Registruotojai įpareigojami nedelsiant atnaujinti registracijai pateiktąją informaciją ir pateikti ją Europos cheminių medžiagų agentūrai, atsiradus bet kokiai naujai informacijai apie užregistruotą cheminę medžiagą.

12. Ar REACH reglamentas taikomas cheminėms medžiagoms (atskiroms, esančioms mišiniuose (preparatuose) ar gaminiuose), kurių pagaminama ar importuojama mažiau nei 1 tona per metus?

Taip, nes REACH reglamentas nustato keletą įpareigojimų/prievolių ūkio subjektams pagal REACH reglamentą. Registracijos reikalavimai taikomi tik cheminėms medžiagoms, kurių pagaminama arba importuojama 1 tona ar daugiau per metus (1-as gamintojas/importuotojas (arba registrantas). Tačiau, jeigu cheminė medžiaga gaminama/importuojama mažesniais kiekiais nei 1 tona per metus (1-am registrantui), kiti REACH reglamento reikalavimai vis tiek gali būti taikomi, jei cheminė medžiaga patenka į REACH reglamento taikymo sritį. Reikalavimai, taikytini nepriklausomai nuo kiekio, apima įpareigojimus susijusius su cheminių medžiagų naudojimu, apribojimais, autorizacija ir saugos informacijos perdavimu tiekimo grandinėje, pvz., nuostatos dėl saugos duomenų lapų.

13. Kokioms cheminėms medžiagoms privalomi saugos duomenų lapai?

Cheminės medžiagos ar preparato tiekėjas turi pateikti cheminės medžiagos ar preparato (mišinio) gavėjui saugos duomenų lapą, jei:

a) cheminė medžiaga arba preparatas atitinka cheminių medžiagų klasifikavimo pavojingomis kriterijus, arba

b) cheminė medžiaga yra patvari, bioakumuliacinė ir toksiška (PBT) arba labai patvari ir didelės bioakumuliacijos (vPvB), arba

c) cheminė medžiaga įtraukta į Kandidatinį autorizuotinių medžiagų sąrašą.

Tiekėjas turi pateikti gavėjui pastarojo prašymu saugos duomenų lapą, jei preparatas (mišinys) neatitinka klasifikavimo pavojingais kriterijū, tačiau savo sudėtyje turi:

a) bent vieną žmonių sveikatai ar aplinkai pavojingą cheminę medžiagą, kurios koncentracija ne dujiniame preparate yra lygi arba didesnė nei 1 % masės, o dujiniame preparate – lygi arba didesnė nei 0,2 % tūrio, arba

b) bent vieną cheminę medžiagą, kuri yra patvari, bioakumuliacinė ir toksiška arba labai patvari ir didelės bioakumuliacijos arba buvo įtraukta į Kandidatinį autorizuotinių medžiagų sąrašą, ir kurios koncentracija ne dujiniame preparate yra lygi arba didesnė nei 0,1 % masės, arba

c) cheminę medžiagą, kuriai Europos Sąjungoje yra nustatyta ribinė vertė darbo aplinkoje.

Saugos duomenų lapo pateikti nebūtina, jei pavojingos medžiagos ar preparatai siūlomi ar parduodami plačiajai visuomenei kartu pateikiant pakankamai informacijos, leidžiančios naudotojams imtis būtinų priemonių žmonių sveikatai ir aplinkai apsaugoti bei saugai užtikrinti, nebent tokio saugos duomenų lapo prašo tolesnis naudotojas ar platintojas.

14. Kokia kalba pateikiami saugos duomenų lapai?

Saugos duomenų lapai pateikiami oficialia valstybės (-ių) narės (-ių), kurioje (-iose) cheminė medžiaga ar preparatas tiekiami rinkai, kalba, nebent atitinkama (-os) valstybė (-ės) narė (-ės) nusprendžia kitaip. Tiekiant chemines medžiagas ar preparatus Lietuvos rinkai, saugos duomenų lapai gavėjams teikiami lietuvių kalba.

15. Kokie REACH reikalavimai taikomi mūsų įmonei, jeigu ji tik naudoja chemines medžiagas?

Jeigu įmonė savo ūkinėje komercinėje (arba savo pramoninėje ar profesionalioje) veikloje tik naudoja chemines medžiagas (t.y. jų negamina, pati ne importuoja arba netiekia rinkai) – tuomet privaloma laikytis tiekėjo nurodytų cheminės medžiagos naudojimo saugos sąlygų, taikyti tiekėjo rekomenduotas saugos priemones. Šios saugos priemonės (arba rizikos valdymo rekomendacijos) nurodomos iš tiekėjų gautuose saugos duomenų lapuose bei jų prieduose pateiktuose poveikio scenarijuose. Jeigu jūsų cheminės medžiagos naudojimo būdas neaprašytas poveikio scenarijuje, laiku praneškite apie tai savo tiekėjui, kad jis poveikio scenarijuje numatytų jūsų naudojimo būdai taikytinas rizikos mažinimo/saugos priemones, arba jums teks patiems parengti cheminės saugos

ataskaitą (atlikus cheminės saugos vertinimą). Tai reiškia, kad jūsų cheminės medžiagos naudojimo būdas turi būti užregistruotas (tai daro tiekėjas).

Tam tikrais atvejais gali tekti kreiptis autorizacijos į Europos cheminių medžiagų agentūrą. T. y. jeigu naudojama ypač pavojinga cheminė medžiaga, įrašyta į Autorizuotųjų cheminių medžiagų sąrašą (REACH reglamento XIV priedas), nustatyta tvarka ir atvejais reikės gauti autorizaciją, kurią suteikia Europos Komisija (paraiškos pristatomos Europos cheminių medžiagų agentūrai). Jei cheminei medžiagai reikalinga autorizacija, toliau ją galėsite naudoti tik jeigu suteikta autorizacija apims jūsų naudojimo būdą

Pažymėtina, kad pagal REACH reglamento sąvokas chemines medžiagas – atskiras ar esančias preparato sudėtyje – savo pramoninėje ar profesionalioje veikloje naudojanti įmonė yra tolesnis naudotojas ir privalo vykdyti tolesnio naudotojo prievoles.

Cheminių medžiagų ir preparatų apskaitos tvarkos ir informacijos apie chemines medžiagas ir preparatus teikimo Aplinkos apsaugos agentūrai tvarkos taikymas.

16. Ar įmonė privalo vesti cheminių medžiagų ir preparatų apskaitą?

Ūkio subjektai, gaminantys, naudojantys ar kitaip tvarkantys chemines medžiagas ir preparatus turi vesti jų apskaitą vadovaudamiesi Cheminių medžiagų ir preparatų apskaitos tvarkos aprašu, patvirtintu aplinkos ministro 2016 m. sausio 22 d. įsakymu Nr. D1-37, pakeitusiu 2008 m. liepos 2 d. įsakymą Nr. D1-360.

Tvarkos apraše nustatyti reikalavimai privalomi ūkio subjektams, gaminantiems, importuojantiems, tiekiantiems rinkai, naudojančioms pramoninėje, profesinėje, žemės ūkio, paslaugų teikimo ar kitoje ūkinėje veikloje, taip pat eksportuojantiems chemines medžiagas ir preparatus.

Cheminių medžiagų apskaitos nereikia vesti (arba minėtas Tvarkos aprašas netaikomas) šiais atvejais:

atliekoms;

augalų apsaugos ir biocidiniams produktams;

neišsiskiriančioms tarpinėms medžiagoms;

cheminėms medžiagoms, naudojamoms žmonėms skirtuose arba veterinariniuose vaistuose, maisto produktuose arba pašaruose;

galutiniam vartotojui skirtoms cheminėms medžiagoms, preparatams ir gaminiam: kosmetikos gaminiam, maisto produktams, pašarams, žmonėms skirtiems ir veterinariniams vaistams, taip pat invaziniams medicinos įtaisams ar įtaisams, naudojamiems tiesioginiam sąlyčiui su žmogaus kūnu; (4.5 punktas);

radioaktyvioms medžiagoms ir jų turintiems preparatams;

cheminėms medžiagoms ir preparatams, kuriems privaloma muitinės kontrolė, jei jie nebuvo apdoroti ar perdirbti, ir kurie laikinai sandėliuojami ar saugomi laisvojoje zonoje arba laisvuosiuose sandėliuose, ketinant juos reeksportuoti, arba tranzitu gabenamoms cheminėms medžiagoms ir preparatams;

pavojingoms cheminėms medžiagoms ir preparatams, jei jie gabunami oru, jūra, keliais, geležinkeliais ar vidaus vandenų keliais.

17. Kokiais atvejais pildoma duomenų suvestinė?

Pagal Tvarkos aprašą reikalaujama parengti metinę ūkio subjekto cheminių medžiagų ir preparatų Duomenų ir informacijos apskaitos suvestinę nepriklausomai nuo jų kiekio, savybių ir nuo to, kokią apskaitos politiką atsižvelgdamas į savo poreikius metų bėgyje (per metus) įgyvendina ūkio subjektas. Cheminių medžiagų ir preparatų duomenų ir informacijos suvestinė sudaroma laisva forma (t. y. nėra nustatyta privaloma standartinė forma) rašytiniu ar elektroniniu būdu.

Į šią metinę apskaitos suvestinę įtraukiamos visos ūkio subjekto cheminės medžiagos ir preparatai, išskyrus polimerus ir chemines medžiagas įtrauktas į 2008 m. spalio 8 d. Komisijos reglamentą (EB) Nr. 987/2008, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH) IV ir V priedai (OL 2008 L 268, p. 14). Minimame reglamente išvardintos cheminės

medžiagos (gamtinės kilmės, chemiškai nemodifikuotos), kurių nereikia registruoti, nes turima pakankamai informacijos, kad jos dėl savo savybių kelia minimalią riziką. Kyla klausimas, ar reikia vesti apskaitą gaminių, savo sudėtyje turinčių chemines medžiagas. Pagal Tvarkos aprašą nereikalaujama vesti apskaitą gaminių, tačiau gaminio gamintojai ir importuotojai, t.y. asmenys, kurie pagal REACH reglamentą priskiriami registruotojams, šio Reglamento 7 straipsnyje numatytais atvejais privalo vesti gaminiuose esančių cheminių medžiagų apskaitą.

18. Kokiais atvejais nereikia sudaryti duomenų suvestinės?

Nuo prievolės sudaryti cheminių medžiagų ir preparatų duomenų ir informacijos suvestinę atleidžiami ūkio subjektai, naudojantys galutiniam vartojimui skirtas chemines medžiagas ir preparatus su gamyba ar kita ūkine veikla nesusijusiu tikslu, t. y. savo reikmėms ir (ar) vidaus poreikiams tenkinti.

Atkreiptinas dėmesys, kad nepaisiant nustatytų išimčių suvestinei sudaryti, ūkio subjektas turi turėti apskaitos dokumentus, patvirtinančius įsigytų, pagamintų, importuotų, patiektų rinkai, sunaudotų, eksportuotų cheminių medžiagų ir preparatų kieki, saugos duomenų lapus ar kitą informaciją Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1907/2006 (REACH) nustatytais atvejais, taip pat informaciją apie cheminių medžiagų ir preparatų tapatybę, klasifikaciją, ženklumą, fizikines chemines, toksikologines, ekotoksikologines savybes ir sudėtį.

19. Kokios įmonės turi pateikti informaciją apie chemines medžiagas ir preparatus Lietuvos valstybės institucijoms?

Duomenų ir informacijos apie Lietuvos Respublikoje gaminamas, importuojamas, platinamas, eksportuojamas ir pramoninėje, profesinėje ar kitoje ūkinėje veikloje naudojamas chemines medžiagas ir preparatus tvarka nustatyta Duomenų ir informacijos apie Lietuvos Respublikoje gaminamas, importuojamas, platinamas, eksportuojamas ir profesionaliai naudojamas chemines medžiagas ir preparatus, jų savybes, galimą poveikį žmogaus sveikatai ir aplinkai teikimo, rinkimo, kaupimo bei tolesnio paskirstymo tvarkos apraše (patvirtintas yra Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. spalio 12 d. įsakymu Nr. D1-462 (Žin., 2006, Nr. 111-4249; 2007, Nr. 22-855; 2008, Nr. 36-1315, 83-3317; 2009, Nr. 147-6609; 2010, Nr. 61-3019).

Vadovaujantis minėtu Tvarkos aprašu, informaciją Aplinkos apsaugos agentūrai privalo teikti cheminių medžiagų ir preparatų gamintojai, importuotojai, tolesni naudotojai, platintojai, eksportuotojai.

20. Kur pateikti duomenis?

Gamintojai, importuotojai, tolesni naudotojai, platintojai, eksportuotojai duomenis ir informaciją apie pagamintas, importuotas, patiektas rinkai, sunaudotas pramoninėje, profesinėje ar kitoje ūkinėje veikloje ir eksportuotas chemines medžiagas ir preparatus, išskyrus cheminius augalų apsaugos ir biocidinius produktus, teikia Aplinkos apsaugos agentūrai, tiesiogiai į IS „AIVIKS“. Aplinkos apsaugos agentūra suteikia prieigą prie IS „AIVIKS“ cheminių medžiagų ir preparatų gamintojams, importuotojams, tolesniems naudotojams, platintojams, teikiantiems duomenis ir informaciją tiesiogiai į IS „AIVIKS“. Jei nėra techninių galimybių duomenis ir informaciją pateikti tiesiogiai į IS „AIVIKS“, duomenys ir informacija, teikiami elektronine forma Aplinkos apsaugos agentūrai.

21. Kada reikia pateikti duomenis Aplinkos apsaugos agentūrai?

Gamintojai, importuotojai, tolesni naudotojai, platintojai, eksportuotojai duomenis ir informaciją apie chemines medžiagas ir preparatus pateikia iki kovo 1 d. už praėjusius kalendorinius metus.

22. Apie kokias chemines medžiagas ir preparatus reikia teikti duomenis Aplinkos apsaugos agentūrai?

Gamintojai, importuotojai, tolesni naudotojai, platintojai duomenis ir informaciją apie labai toksiškas, klasifikuojamas pagal Klasifikavimo ir ženklavimo tvarką, arba 1, 2 kategorijos ūmaus toksiškumo H300, H311, H330, 1A ir 1B kategorijos kancerogenus; 1A ir 1B kategorijos

mutagenus, 1A ir 1B kategorijos toksiškai veikiančias reprodukciją H350, H340, H360, klasifikuojamas pagal Reglamentą (EB) Nr. 1272/2008, chemines medžiagas ir preparatus teikia Aplinkos apsaugos agentūrai, jeigu kiekvienos cheminės medžiagos ar preparato pagamino, importavo, patiekė rinkai, ir sunaudojo pramoninėje, profesinėje ar kitoje ūkinėje veikloje daugiau negu 10 kg per paskutinius kalendorinius metus.

Gamintojai, importuotojai, tolesni naudotojai, platintojai duomenis ir informaciją apie pavojingas chemines medžiagas ir preparatus teikia Aplinkos apsaugos agentūrai, jeigu kiekvienos cheminės medžiagos ar preparato pagamino, importavo, patiekė rinkai ir sunaudojo pramoninėje, profesinėje ar kitoje ūkinėje veikloje daugiau negu 100 kg per paskutinius kalendorinius metus: toksiškas chemines medžiagas ir preparatus, jeigu šioms cheminėms medžiagoms ir preparatams pagal Klasifikavimo ir ženklavimo tvarką priskirtos rizikos frazės R23, R24, R25, R45, R46, R48, R49, R60 ir R61 arba 3 kategorijos ūmaus toksiškumo H301, H311, H331; 1 kategorijos specifinio toksiškumo konkrečiam organui (vienkartinis poveikis) H370; 1 kategorijos specifinio toksiškumo konkrečiam organui (kartotinis poveikis) H372; 1 kategorijos plaučių pakenkimo prarijus H304 pagal Reglamentą (EB) Nr. 1272/2008; chemines medžiagas ir preparatus, paženklintus pagal Klasifikavimo ir ženklavimo tvarką, priskiriant rizikos frazę R35, 1A, 1B, 1C kategorijos odą (akis) ėsdinančius H314; kategorijos, turinčius poveikį akims H318, pagal Reglamentą (EB) Nr. 1272/2008; jautrinančias chemines medžiagas ir preparatus, jeigu šioms cheminėms medžiagoms ir preparatams pagal Klasifikavimo ir ženklavimo tvarką priskirtos rizikos frazės R42, R43; arba 1 kategorijos kvėpavimo takų ir odos jautrinimas H334 pagal Reglamentą (EB) Nr. 1272/2008; aplinkai pavojingas chemines medžiagas ir preparatus, jeigu šioms cheminėms medžiagoms ir preparatams pagal Klasifikavimo ir ženklavimo tvarką priskirtos rizikos frazės R50-R59 arba (1 kategorijos ūmaus toksiškumo vandens aplinka H400, 1, 2, 3 kategorijos lėtinio toksiškumo vandens aplinkai H410, H411, H412 pagal Reglamentą (EB) Nr. 1272/2008.

23. Kokia numatyta atsakomybė už cheminių medžiagų ir mišinių (preparatų) tvarkymo reikalavimų pažeidimus?

Už teisės aktų reikalavimų nesilaikymą yra numatyta administracinė atsakomybė pagal ATPK 841 straipsnį (nuo įspėjimo iki 4344 Eur).